

Előfizetési ár:

Helyben házhoz hordva és vidékre postai megküldéssel:

Egész évre . . . 6 ft.
Fél évre . . . 3 ft.
Negyed évre . . . 1 ft 50 kr
Egyes szám ára 7 kr.

Hirdetéseket

négyszög centim.-kent 3 kr-ával számoltunk — Kínest. helyegdíj minden hirdetésért 30 kr.

Nyit-tér minden sor 20 kr.

ŐRÁLLÓ

Politikai, szépirodalmi és közgazdasági lap.

Megjelen hetenként kétszer, u. m.: szerdán és szombaton reggel.

Szerkesztőség:

hova a lap szellemi részét illető közlemények küldendők:
Sárospatak, Gortvay-féle ház.

Kiadóhivatal:

hová az előfizetési pénzek, hirdetési kéziratok s díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások intézendők:
Sátoralja-Ujhely, főtér 9. sz.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmentelen levelet nem fogadunk el.

Főmunkatárs:

CSENGEY GUSZTÁV.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BARTHA BÉLA.

Szerkesztőtárs:

ifj. **dr. MITROVICS GYULA**

Kiadó:

a „Zemplén” nyomdája.

Báró Vay Béla.

A tiszáninneni ref. egyházkerületnek és a sárospataki főiskolának ünnepe van. Mélységes gyásza örömmé változott.

Ez évi május hó 14-én lehelte ki nemes lelkét a magyar ref. egyház, a magyar protestantizmus, a magyar közélet egyik legnemesebb alakja: báró Vay Miklós. Méltán zokogott a magyar nemzet s hazánk protestáns egyháza: „Leesett a mi fejünk koronája.” De ha nekik volt okuk gyászba borulni, kétszeres oka volt a tiszáninneni ref. egyház kerületnek s a sárospataki főiskolának, mert ha az ő nagy szelleme, kiváló egyéusége az egész nemzeté, mindnyájunké volt, úgy mégis első sorban ez egyházkerület, e főiskola mondható magáénak, — itt volt otthona, a Muzsák oltára volt az ő tűzhelye.

A tiszáninneni ref. egyházkerület nagy-kaposi gyűlésén hivatalosan konstataált, de már előre is tudott eredmény szerint az ő unokaöccse báró Vay Béla, valóságos belső titkos tanácsos, Borsodvármegye főispánja s az a-borsodi ref. egyházmegye gondnoka lett utóda az ő egyházkerületi s főiskolai méltóságában.

AZ „ŐRÁLLÓ” TÁRCÁJA.

Üdvözlő beszéd.

Báró Vay Béla, a tiszáninneni egyházkerület és a sárospataki főiskola ujonnan választott főgondnokának beigtatása alkalmából Nagy-Kaposon elmondotta Mitrovics Gyula egyházkerületi főjegyző.

Nagyméltóságú Főgondnok Ur!

Kegyelmes Urunk!

A nagy emberek örökéletét, kiváló szellemüknek teremtő hatalmát és erejét semmiféle bizonyítja jobban, mint az, hogy haláluk, tőlünk való elköltözésük után is, újra összelelkeznek velünk, akiket hosszú időn át boldogítottak s az isteni gondviselésnek irántunk tanusított szeretetéből, ujonnan kiválasztott egyének elhívásában jelennek meg közöttünk, hogy így a sirhalmunkra hullott könyeinkből is drága gyöngyök teremjenek boldogításunkra.

Beszélő, szívünk mélyéig ható példa erre Tiszáninneni egyházkerületünk s kormányzó testülete, valamint egybegyűlt közönsége ünneplésének ez a pillanata.

Mikor alig pár hónappal ez előtt voltunk így együtt, méltán öltöttünk sötét és mélységes gyászt, mi első sorban és méltán magyar protestáns egyházunknak velünk együtt érző

Mély tisztelettel s bizodalommal üdvözljük őt új méltóságában s hiszszük, hogy a nagy név és nagy kötelességek méltó örököse leend.

Nem hiu szóvirágokkal, semmitmondó frázisokkal akarjuk őt e reá, egy egyházkerületre, főiskolára, a ref. egyházra és a magyar protestantizmusra fontos pillanatban üdvözölni.

A mi üdvözlőtünk legyen az, hogy elmondjuk, ki volt Vay Miklós báró mindezekre nézve, s micsoda nagy, rendkívüli feladatok várnak a mai valóságos időszakban az ő nagy nevének s méltóságának örökösére.

A nemrég elhunyt nagy aggastyán nemzetének pantheonjában is a nagyok között leszen. Jó és balsorsban magyar volt, hű nemzetéhez, hű királyához.

De még sokkal nagyobb volt, mint igaz protestáns, midőn az erőszak megakarta semmisíteni egyháza függetlenségét, a fejedelmi kegy látszatában elakarta kobozni ősi jogait, hogy a változó kegyelem morzsáira utalja. Még nagyobb, még hűbb volt, mert jól tudta, hogy e harcban nemcsak egyházát, hanem hazáját is védelmezi.

De legnagyobb volt egyházkerületének, a tiszáninneni egyházkerületnek, s főiskolájának, a sárospataki főiskolának szeretetében. Mint szerető atya, mindig szívükön tartotta kezét; nem volt oly nagy és apró dolguk, amelyekről ne tudott volna; nem oly kétes

hítsorsai, a bennünket ért nagy csapás miatt és lelkünk keservével zokogta közöttünk kicsiny és nagy: „Elesett a mi fejünknek ékes koronája. Uram! ki tart meg bennünket magunkra maradotságunkban!?”

Kegyelmes Uram! az igazán érző és gyászoló emberszív nem hasonlít a felettünk elterülő ég boltozatához, ahonnan gyakran egypár óra időváltozása vagy a támadt viharok elsöprik annak borulatát. . . A tenger mélysége az inkább, amelynek isten parancsára elsímulnak ugyan hullámai, de mélyébe zárja drága halottait s így biztosítja maga számára azoknak drága emlékeit.

Mi, Kegyelmes Urunk! most is ez emlékek hatása alatt állunk; de gyászunk, amely Nagyméltóságodnak is gyásza, a felettünk isten teremtő kezétől támasztott szívárvány, amelyet Excellenciádban, mint új főgondnokunkban, örömmel, édes reménységgel és hódoló tisztelettel üdvözlő e pillanatban Tiszáninneni Egyházkerületünk.

Örömmel és hódoló tisztelettel, Kegyelmes Urunk, amelyre tiszáninneni egyházkerületünk történetének tanulságai tanítottak meg minket. Mert mi hiszünk a nagy szellemek, a nagy történeti családok küldetésében és hivatásában épen úgy, amint hinnünk kell szívünk nemesebb kincseinek értékében, vagy amint a történeteknek hinnie kell a történeti nagy tradíciók hatalmában.

kérdés, melyről pártatlanul s alaposan ne informáltatta volna magát; nem volt oly kényes ügy, melyet mélyen látó szeme és bölcs tapintata a legjobban meg nem oldott volna; nem volt élvezet, nem kötelesség, mely vissza tudta volna őt tartani egyházkerülete s főiskolája ügyeitől; az áldozatokban mindezek között ő ment legelő, a tettek élő példájával, — nemcsak erkölcsileg áldozott, hanem az anyagiakban is pazar bőkezűséggel szórta jótéteményeit, s ő a hatalmas, a társadalom legmagasabb csucsán, a királyi kegy fényében uszó férfiú a szerető atya nyájas leereszkedésével vett tudomást mindnyájunkról, kicsinyekről s nagyokról egyaránt. Mi mindannyian az ősz pátriárka édes gyermekeinek éreztük magunkat.

Ilyen volt a tiszáninneni ref. egyházkerület s a sárospataki főiskola Isten kegyelme szerint való főgondnoka.

S utódjára nem kisebb terhek néznek.

Nagy név, nagy méltóság, nagy kötelességek örököse, oly időben, mely rendkívüli fejleményeivel épen nem mondható könnyebbnek a patens korszakánál.

Ime, itt a kulturharc időszaka, midőn nemcsak a protestáns egyház, de a magyar haza, a magyar állameszme érdekében is kétszeres szükség van arra, hogy vezérlő protestáns férfaink igaz protestánsok s igaz vezérek legyenek.

Ime, a lelkiismereti szabadság fej-

Tiszáninneni egyházkerületünk 1733-ban alakult át egyházkerületté; ma 161 éves életéből 125 évet töltött el a nagy Vay családból származott Főgondnokok vezetése alatt. És eme vezérletnek mindenütt meglátszanak mélyreható, az idők által soha be nem takarható nyomai egyházkerületünk több mint százados életében; meg egyházi és iskolai téren tett alkotásaiban; meg egyházkerületünknek eseményekben, sokszor megpróbáló válságokban és küzdelmekben gazdag történetében; meg mindenestre abban a tényben, hogy bár egyházkerületünk számban, anyagi erőiben legkisebb a testvéregyházkerületek között, ennek dacára is, a legtöbbször, a legnehezebb viszonyok között is, közelismerést kivívott lelkesedéssel teljesítette egyháztársadalmi küldetését; sőt nem egyszer vezérszereplésre is hivatott el a gondviseléstől a tiszta protestáns eszmék és törekvések diadalának céljából.

Ezért van az, hogy mi érezzük, hálásan érezzük, hogy Nagyméltóságod, aki átveszi a Vayak szellemi örökét, mi közöttünk egy nagy, általunk szintén hagyományos tisztelettel környezett családnak igézetével, szellemi erejével és szeretetével jön elénk: mi pedig szívünknek jól eső hódolatot, törhetlen szeretet lelkesedést és munkakedvet hozunk Nagyméltóságod elé érte cserébe.

Egyházkerületünk egész nagy emberiségi s közelebből protestáns egyházi eszméknek

lődése kérlelhetlen következetességgel elhozza azt az időt, midőn meg kell engedni a felekezeti különiséget, bár tudjuk azt, hogy ezzel a külső kényszer összetartó kapasai tágulnak meg, s most nehéz munkával lehet együttartani azt, amit eddig aránylag könnyű szerrel, a felekezeti kényszere együtt tartott. A protestáns egyház most már nemcsak a külső ellenségek, hanem belső ellenségei, a laza hittűk, a hitetlenek és az anyagi áldozatoktól rettegők ellen is kell, hogy védelmezze s megtartsa önmagát s bizony az súlyos küzdelem leend.

Az 1868. 53. teikk 12. §-ának eltörlése újabb és nehéz harcokat fog előidézni a felekezetek versenyében.

Az alapok s alapítványok, általában a bevett vallásfelekezetek s az állam közötti viszony rendezése, az 1848. 20. teikk korszerű s igazságos keresztülvitele mind oly dolgok, melyek a vezérek erejét kipróbálják s igazi férfiakat, egyházuk iránti szeretettel, lelkesedéssel, tudással, akarattal eltelve követelmek az első sorokba.

S ott az iskolatügy; az államosítás okszerű keresztülvitele, s emellett folytonos vigyázat arra, hogy a prot. egyház a korszellem, a felvilágosodás s a nemzeti eszme jól felfogott érdekében rövidséget ne szenvedjen: ime mindez salamoni bölcseséget, krisztusi szeretetet s apostoli önfeláldozó munkásságot igényel.

Es ne feledkezzünk el magáról a sárospataki főiskoláról, közoktatásunk, közművelődésünk e drága kincséről sem.

Mintha elfeledkezett volna e háromszázadnál régebb védbástyájáról a protestáns közönség. Csak akkor emlékezik meg róla, mikor jótéteményeit kell igénybe venni, de az áldozatokról hallani sem akar s néhány árva forintot is „nem szívesen“ szavaz meg részére a testéből való test, véréből való vér. Fejlesztéséről az anyagi erők hiánya miatt alig lehet szó — örülünk ha a mai színvonalon fentarthatja magát. Párhuzamos osztályokról, amelyek pedig erkölcsileg kötelező feladatot képeznek, ma még csak álmodni is alig merünk, — kisebb szükségleteinket ki se akarjuk mondani. *Pedig mindaddig, míg az állami*

zászlóját hordozta és tartja még ma is kezében. Azok, akik idősebbek közöttünk s akik több átviharozott, de dicső emlékezetű napokat és eseményeket láttak elszállani fejük felett, még édesen fájó sebeket is tudnak felmutatni, melyeket e zászló alatt folytatott küzdelemben kaptak s amelyeket még ma is dicsekedésül tartanak.

Alázatos tisztelettel kérjük Nagyméltóságodat, vegye át mint főgondnokunk e zászlót, amelyhez tiszáninneri egyházkerületünk becsülete, Istennek és az imádott hazának tett, szent eskünk iránti hűségünk van kötve, a melyen felénk is szólva ez a történet keze által oda irt jelszó van írva, mint egykor a pogány hadak ellen induló császár jelvényére: „Ebben a jelben győztesz.“

Nekünk erős a hitünk, édes a reményesgünk, hogy Nagyméltóságod erős krral, rendületlen bátorsággal fogja előtünk hordozni a zászlót.

Fogadja azért Nagyméltóságod ilyen érzelemből, ilyen szeretetből származó hódolatunkat amaz imádságunkkal, hogy új főgondnokunkat az isteni gondviselés hosszú, hosszú időn át tartsa meg egyházkerületünk kormányzásának élén a mi boldogításunkra és dicsekedésünkre!

iskolázás minden vonalon s az összes felekezetekkel szemben teljesen megvalósítva nincs, addig a sárospataki Alma Matert minden intézeti ágában, a kor színvonalán és követelményei szerint fentartani az ősekről ránk maradt s a mai kor által kiáltólag követelt közszükséglet.

Nem üdvözölhetjük méltóbban báró Vay Bélát a tiszáninneri ref. egyházkerület és a sárospataki főiskola főgondnoki székében, e kiváló kettős állás magas méltóságában, mint ha azt hisszük és azt hirdetjük róla, hogy a báró Vay Miklós nagy emlékének méltó örököse, s egy protestáns vezérférfi nagy kötelességeinek hűséges letéteményese leend!

A mindenható kegyelem Istene áldja meg őt s benne egyházát és hazáját!

EGYHÁZI ÉLET.

A tiszáninneri ev. ref. egyházkerület közgyűlése.

(Eredeti tudósítás.)

A tiszáninneri ev. ref. egyházkerület az ungi egyházmegyében N.-Káposon tartotta meg lelkészavattással egybekötött őszi közgyűlését. Szeptember 15-én délután sereglettek össze e végső egyházmegyében, a kerület főemberei s az egyházmegyék képviselői, akik közül, kivált a gömörieknek elég fáradságos és hosszú utat kellett megtenniök. De azért szívesen jöttek, mert az Ungban tartatni szokott kerületi gyűlések jóhírűek és vonzóak annál a magyaros vendéglátásnál fogva, amelyben a gyűlés alkotó tagjai itt mindenkor részeselettek. Most azonban még a kegyelet is vontta ide az egyházkerület férfait, mert erre az alkalomra volt kitűzve rég porladó jelesünk, Erdélyi János szülőházának emléktáblával való megjelölése, illetőleg annak leplezése is. Volt is Káposon olyan sokadalom, a minőt régen volt alkalmunk látni. Közelből s távolból annyi tisztességtevő sereglett ide, még pedig a nép, az istenadta nép köréből is, hogy az ember lelke ennek láttára gyönyörűséggel teljesedett meg. A vonaton érkezőket már a csapi állomáson, — mint a vármegye és egyházmegye határszélén — Szabó Endre ungi esperes üdvözölte, Szürthében pedig, mint végállomáson, Homok Antal főjegyző s Kusnyiri Gyula a kaposi járás főszolgabírája. Az üdvözlöttekre mindenütt Kun Bertalan püspök adta meg a feleletet az ő szívének melegségével és közvetlenségével. Szürthéből 49 togat szállította Káposra a várt vendégeket, s e hosszú kocsisorhoz a kaposi határban még lovas bandérium is csatlakozott. Káposon a pihenés azonban nem tartott soká. A szavazatbontó bizottság nemsokára összeült és felbontotta a főgondnoki állás betöltésére beadott szavazatokat, amelyekből az az előre is tudott eredmény világosodott ki, hogy br. Vay Béla nagy szótöbbséggel (vagyis 323 szóval 371-ből) választatott meg a nagy Vay Miklós utódjának. A többi szavazatok többféle forgácsolódtak el.

Az ujonnan szervezett, egyházkerületi két tanácsbíróra és az egyházkerületi papi aljegyzőre beadott szavazatok már igen sokfelé ágaztak el és végleges eredményre még nem vezettek.

Új szavazás alá bocsátattak tanácsbíróra: Miklós Ödön, Lengyel Sámuel, Dókus Gyula, Debreceni B., Bernáth Zoltán, Szentimrey Gyula, Dókus Ernő, Idrányi Ferencz, Nagy Ignác, Terhes Pál.

Papi aljegyzőségre, Novák Lajos (55) Czinke István (83) Révész Kalmán és Gyarmathy Soma (34) tüzetek ki új szavazás alá, mint akik legtöbb szavazatot kaptak.

Szeptember 16-án kezdődtek az ünnepek. Szép, derült őszi vasárnap mosolygott a hosszú utcán hullámzó ünneplő sokaságra. A templom ajtajában több mint száz, hófehérbe öltözött serdülő leány allott sorfalat az istenházába vonuló fekete ruhás papoknak és világi uraknak. Szép, lélekemelő volt az egész ünnepély, mint mindenkor a milélkész avatásunk, amelyhez most még 3 új esperesnek (u. m. Tóth Dániel alsó borsodi, Vadász Pál felső-borsodi és Antalfy László abauji esperes-

nek) a felavatása is járult. Azzal a rövid megjegyzéssel lehet jellemezni a templomban lefolyt szertartásokat, hogy a szó igaz értelmében mindenki méltó volt feladatára.

Az ünnepi szónok a 13 felavatandó lelkész egyike Patahy Pál, ung-tárnóci lelkész, mondott minden tekintetben nagy és megérdemelt elismerésben részesült beszédet, Kun Bertalan püspök főpásztori beszéde a jövő lelkészeinek feladatáról szolt remekül, mire a felavatás aktusa következett; a sárospataki énekhar szereplése pedig a szívek gyönyörködtetésére szolgált.

A szertartások végeztével a templomi közönség egyházkerületi közgyűléssé alakult át s nyomban küldöttség hívta meg az új főgondnokot Vay Béla bárót, hogy beiktatása már most megtörténj k. Felesküvése után Mitrovics Gyula főjegyző üdvözölte egy remek beszéddel (tárcarovatunkban egész terjedelmében közöljük) melyet mindenki édes megindulással hallgatott a melyre Vay báró, azt mondhatnám, confessiószerű váaszt adott s ringatta főgondnoki jövendő működése iránt boldog reménységbe a nagy hatású beszédnek minden szavára mély csendben figyelő lelkeket.

Délutánra maradt az Erdélyi-emléktábla ünnepélyes leleplezése. Az emléktábla a templom falába van beillesztve miután az Erdélyi János szülőháza ezidőszent katolikus emberé, a hi papja által félrevezetve, nem engedte meg, hogy az emléktábla az ő házába tétessék. No de azért a világ nem mulik el s nem mult el az Erdélyi-ünnepély sem. Szép, lelkes és tanulságos volt az egész. Szinyey Gerzson emlékbeszéde általános feltűnést keltett s az elismerésnek a legmagasabb fokú megnyilatkozására indította az embereket. Lévy József ódája igen szép volt. Ugyanő a Kiszfaludy társaság nevében, Ballagi Géza pedig a tudományos akadémiá nevében intéztek, rövid, tartalmas, Erdélyit s az egész ünnepélyt méltató beszédet az összegyülekezett közönséghez. A pataki énekhar pedig Erdélyi két maradandóbecsű dalával a »Dalünnep« cíművel és a »Nemzeti zászlóval« ragadta nemes tapsokra és lelkes éljenzésre a sokaságot. A bpesti hírlapok részéről egyetlen tudósító volt jelen.

TANÜGY.

Kovács Ödön jubileumáról írják, hogy az ünnepegre, mely részint, a templomban, részint a főiskola disztermében folyt le, megjelent Szász Domokos püspök is s a templomban Nagg Károly enyedi pap mondott imát, Molnár Albert m.-vásárhelyi pap alkalmi beszédet. Mindkét pap tanítványa volt az ünnepelt kitűnő tanárnak. Az iskolában lefolyt ünnepet Szász Domokos nyitotta meg, aztán Bartók György szászvárosi pap intézett szép beszédet a tanítványokhoz. Ekkor jött el egy küldöttség kíséretében a jubiláns, kit Szász Domokos üdvözölt az egyházkerület nevében, melynek oly sok derék papot segített adni Kovács Ödön. Majd a tanítványok üdvözölték, s egy az összes tanítványok által aláirt diszes albumot, egy 1000 forintról szóló alapító-levelet és egy alkalmi emlékkönyvet nyújtottak át neki. Különböző egyesületek és testületek üdvözölték még a kitűnő tanárt és író s számos üdvözlő levél és távirat érkezett, többek közt az Emkétől, Kun Kocsárd gróftól, Szász Károlytól, Ferencz József püspöktől, Kun Géza gróftól stb. ünnepség után banket volt, este pedig hangverseny, melyen Szabó Jenő barátosi pap nagy hatással szavalt a saját ódáját.

Hazafiatlan tanítók elmozdítása. Csánád vármegye tanfelügyelője, Neményi Imre dr. erőteljesen lépett fel a kerületbeli tanítók hazafiatlan üzelméi ellen. Neményi, a bajt őszintén föltárva, nem kimélve még a hazafiatlan tanítók nem kevésbé hazafiatlan, de magas állásu protektorait sem, memorandumot nyújtott be a közokt. miniszteriumhoz. Most, az »Arad és Vidéke« értesülése szerint e memorandumra a válasz megérkezett, helyben hagyva a tanfelügyelő proposícióit. Ennek a következményei voltak azok a kemény szavak, melyek a dologra vonatkozólag a szept. 14. vmegyei közgyűlésen a tanfelügyelői jelentés során elhangzottak. Nemzetiségi üzelmek miatt Petrovieiu György tornyai gör. kel. román és Militarszky Vladimir tornyai gör. kel. szerb tanítók elmozdítását kéri a tanfelügyelő illetékes

egyházi előjáróiktól, ha pedig szeptember elsejéig el nem mozdítottatnának, a közigazgatási hatóság akadályozza meg további működésüket. Megjegyzendő, hogy Petroviciut Neményi föllépése következtében, a »Foia Poporului« és a Tribunában megjelent hazaellenes cikkei miatt egy ízben már 5 havi fogságra, és 180 ft bírságra ítélte a sajtóbíró. Így hát vele szemben talán még Németország philantrop hölgyei is el fogják ismerni, hogy csordultig te a pohár (ők a magyarországi hazafiátlan románok legújabb pártolói!) Továbbá Metianu püspök fölhívatott, hogy Rácz János, Romér György, Romér János, Krizsán János, Kicsiny Mihály és Karácsonyi János tanítói ellen a magyar nyelv tanítása körül tanusított nagymérvű hanyagságuk miatt »szigorú fegyelmi vizsgálatot« indítson. Ugyancsak e »legszigorubb fegyelmi vizsgálatot« követeli a miniszterium az illetékes egyházi előjáróktól Jovanovics Miklós, Pavlovits Milan gör. kel. szerb, Budo Gracian, Szekula György gör. kath. és Weszelszky Pál Iztyk Gyula, Rohoska Mátyás, Hrdlicska József, Szlovák Gyula, Ternovszky János ág. ev. tanítók ellen.

E mellett kiderült az is, hogy Metianu püspök rendeletében elfogadásra ajánlotta Magyarország történetének egy román kidolgozását, melyet a kormány hazaellenes tanok hirdetése miatt a magyar területről *kitiltott*. Ezért fölhívatott Metianu, hogy eljárását a miniszterium előtt mielőbb igazolja. Előre látjuk a püspök védekezését, hogy e kitiltásról nem volt tudomása. De mégis jellemző marad rá nézve, hogy ily könyvet tud ajánlani, vagy ha informatio alapján tette, hogy ily információk férnek hozzá.

Ugyancsak Metianu és még Popovics Nikanor temesvári gör. kel. szerb püspök, Páuel nagyváradi gör. kath. püspök és Sárkány Sámuel bányakerületi ev. püspök a törvényes következményekre való hivatkozás mellett első fokú megintést kaptak a magyar nyelv tanításának a csanádmegyei nemzetiségi iskolákban tört nagymérvű elhanyagolása miatt. Rosszul esik látnunk ama nem hazafias nevek között egy prot. püspök nevét, de az ő vádlására nem látnok okot. E tény mit sem bizonyíthat az ő ismert hazafisága ellen; ez csak egy jelensége, jobban mondva eredménye annak a belső harcnak, mely az ev. egyház belsejében dul s amely veszedelmes és pusztító kór gyanánt rág öntestén is s a melytől önmaga — legalább a tulajony rész — szeretne leginkább megszabadulni.

De e pár szót, melyet Sárkány püspök nevével kapcsolatban lehetetlen volt elhallgatnunk, amily teljes mértékben fölvilágosíthatja az ő személyét illetőleg, a kevésbbé tájékozottakat, ép oly kevésbé lehet a többiek ment ségére magyarázni. Egy prot. püspöknek ugyanis, bármely nagy befolyása lehet egyháza belügyeire, azért még is csak primus inter pares, de a kath. és gör. kel. vallások szervezetében a püspök ugyszólván teljhatalmu ur és semmi ő nélkül nem történik. Kerületében ugyszólván mindent úgy, mint saját tettét lehet magyarázni. Ezért őket mentegetni még a nemzetiségekkel kacéerkodó ultramontan sajtónak is egy értékű munka lesz a szerencsemosással. S a magyar nemzet úgy is oly nehezen okul e tanulságokból. Vagy ha okul, a prote. tánsok iránt akkor is méltánytalan lesz. A nemzetiségi egyházak tanítézeit nem sujtja úgy, hogy azt mi is ne éreznők. Azok duslátkodnak a feleslegben, nekünk koldusalamizna sem jutott elég. Most látjuk a jó kormány részéről a jó indulatot, de a mi szükségünk még mindig a legutolsó a szükségek között. Pedig aki nemzetiségi vidéken valaha járt, az tapasztalhatta, hogy a prot. s különösen a ref. egyházközségek és papilakok buzgóságban és a munka eredményében nem épen legutolsó őrői ama gyarságnak. S mégis épen e vidékek papjai nyomorognak leginkább, soknak uem lóvén sokkal több fizetése, mint egy megyei hajduknak! A magyarság érdeke volna, anyagiakban támogatni a magyar prot. egyházat, mert papjaik szegénysége elviselhetetlen.

A soproni liceumi épület fölavatása. Hogy azok a nemzetiségi bajok, melyekről a fenti sorokban kellett beszámolnunk, az ev. egyházban is csak betegség, de fájdalom, sulyosodó betegségszámba mennek, mutatja a soproni főiskola példája, mely a magyarság szellemi újraébredés történetében is oly szép szerepet játszott. Ennek elavult épületét nem

rég lebontották s az ujat most avatták föl nagy ünnepiességgel. A templomban *Pozsvék Sándor* mondott egyházi beszédet, a liceumi épületben pedig *Schreiner K. dr* tartott beszédet, melyben elmondta az építkezés történetét és átadta azt az egyházkerület elnökségének. *Radó Kálmán* egyházkerületi felügyelő válaszolt Schreiner beszédére, buzdítva az intézet tanerőit, hogy hazafias szellemben neveljék az ifjuságot, mert hazaszeretet és magyar protestantizmus egy fogalom, s aki nem így gondolkozik, azt a hazafias felügyelő nem tartja hittársának, *Karsay* püspök mondott szép imát s végül *Gombócz Miklós* igazgató rövid beszédben megnyitotta az új évet, óhajtván, hogy a főiskola legyen ezentul is a tudomány és hazafiság megszentelt hajléka. Déliben 400 teritékű bankett volt.

A közoktatásügyi budget, mint a lapok írják, ez idén másfél millió forinttal fog emelkedni, ami igazolni látszik azt a rég elterjedt hirt, hogy Eötvös Lóránt báró tárcájának elfogadását annak idején e resszort jobb dotációjához kötötte.

A pápai főgimnázium alapkövét e hó 10-én tették le nagy ünnepség közt. A dunántuli ref. egyházkerület Pápan tartotta közgyűlését, s miután *Pap Gábor* püspök a gyűlést megnyitotta, az egyházkerületi gyűlés, a maga egészében kivonult a gyűlésteremtől nem messze fekvő ujonnan épülő főgimnáziumi épülethez, melynek alapkövét nagyszámu közönség s a tanuló ifjuság jelenlétében tették le. Az alapkövetételre a város képviselőtestülete is teljes számmal megjelent. Az ünnepélyt, mely énekekkel kezdődött s záródott be, *Pap Gábor* püspök nagyszabásu beszéde teszi emlékeztessé. A püspök beszédében különösen hangsúlyozta az egyetértésnek és a felekezetek közti békességnek hazánk feivirágztatására szükséges voltát s örömmel mutatott azon körülményre, hogy a pápai főiskola új épületének felépítésében a város és a vármegye közönsége felekezeti különbség nélkül buzgólkodott.

IRODALOM, MŰVÉSZET.

*** Magyar művész elismerése.** Döme Zoltán baritonistánk a beyreuthi előadások alkalmával Parsifalt énekelte a nyáron. Azonban a kritika kissé ellentétes véleményt formált róla. Most aztán fényes elégtételt kapott az által, hogy Gaillard igazgató szerződöttni akarja a párizsi nagy operához.

*** Sardou új darabot** készülni írni a középkori Athen korából. A szépséges Gismonda hercegnőnek s fiának, a hős Franciscnak történetével foglalkozik a darabban, melyet szintén Sarah Bernhardt számára ír. A vázlat meg is volna uár, de még egy kis nézeteltérés van a művész és a költő között, mert az előbbi nem elégszik meg azzal, hogy neki magának legyen alkalmas szerepe az új darabban, hanem új kedves tigrise számára is szerepet kíván, az előrt kutyákon és solymokon kívül még ezzel is gazdagítani akarván szinpadai menageriáját,

UJDONSAGOK.

Az aktuális közlendők miatt „Nyári séták“ című tárcacikkünk folytatása a jövő számra maradt.

A dunántuli evangélikus egyházkerület közgyűlése. Lapunk más helyén emlékeztünk meg a soproni evang. liceum ünnepélyes felavatásáról. Csütörtökön folytatta és egyben be is fejezte a dunántuli evangélikus egyházkerület ez évi rendes egyházkerületi közgyűlését. A második napon *Karsay Sándor* püspök mellett, *Radó Kálmán* világi felügyelő helyén, mint világi elnök, *Nádassy Kálmán* ült. A csütörtöki tárgyalások és határozatok legfontosabbjai szintén iskolai ügyeket illetnek. Egyhanguan elhatározta a közgyűlés, hogy miképpen a soproni főgimnázium tanárainak fizetését fokozatok szerint rendezte, rendezni és szabályozni fogja a soproni tanítóképző és teológiai tanári kar járandóságait is. Ez elvi megállapodás alapján elhatározta a közgyűlés, hogy a képző tanárok 1200, majd azután 1400 forintnyi fizetést kapnak, a teológiai tanárok fizetési fokozata pedig ez lesz:

1300, 1500 és 1700 forint, mindegyik fokozatban 300 forintnyi lakásbérrel. A 100 forintos ötödéves pótlékot megkapják a képzőintézeti és teológiai tanárok. A Kőszegen felállítani tervezett evangélikus felsőbb leányiskola sorsa nem került dülőre. A bizottság, amely a felállítandó iskola kérdésének tanulmányozásával volt megbízva, nem tudott olyan tervezet készíteni, amely az iskola helyére és a nervus rerumra kellő utmutatást adhatott volna a közgyűlésnek. Osztatlan örömet okozott a közgyűlésen az elnökség abbéli jelentése, miszerint Sopron, Rust és Kőszeg szabad királyi városok evangélikus gyűlekezetei kinyilatkoztatták hajlandóságukat, hogy belépnek az egyházmegyébe. A mondott három szabad királyi város evangélikus lakossága századokon át önálló egyházközség volt, most azonban önként mondották le önállóságukról és a soproni felső egyházmegyéhez csatoltattak. A gyűlés bezárása előtt tudtul adta az elnökség, hogy a soproni evangélikus főiskola átalakítása eddig 75,000 forintba került; a még szükséges munkálatok pedig 10,000 forintba fognak kerülni.

A balassa-gyarmati hadgyakorlatok. A hadgyakorlat környékén tündéri gyorsasággal emelkednek az új és kijavított utak, a diadalívek, lengenek a zászlók, diszlenek a kicsinosított falvak és városok. *Vaszary* primás e hó 15-én érkezett Balassa-Gyarmatra s utja valóságos diadalmenet volt, mintha a papság és a nép elégtételt akart volna neki adni a »Magyar Állam« által történt méltatlan meghurcoltatásáért. *Albrecht* főherceg augusztus 15-én este érkezett oda, majd *Frigyes* és *Albrecht Szalvator* főhercek is. Ófelsége szombaton este indult el Bécsből, vasárnap déliben ünnepélyesen megnyitotta Budapesten a delegációt, hétfőn a nagy-marosi hidverés megtekintésére oda utazott.

A kisujszállási ev. ref. főgimnázium új épületén e hó 12-én nagy ünnepségek közt avatták föl, *Kiss Áron* püspök jelenlétében, *Dorogi* Lajos esperes, *Horthy* István egyházmegyei gondnok, *Gulyás* Lajos lelkész, *Mészáros* Illés egyházi főgondnok, a debreceni tanári kar képviselőinek, a mezőturi és karczagi gimnázium egész tanári karának s nagy közönségnek részvételével. A megható ünnepély egy másik szép ovációval állt kapcsolatban: *Horthy* István főrendiházi tag ez évben töltötte be egyházmegyei gondnokságának 25-ik évét; kiváló érdemeit elnöktársa, *Dorogi* esperes méltatta.

Zemplén-vármegye főispánja, *Molnár* István öméltósága e hó 24-én megnívott szőlőbirtokosok s érdeklődők társaságában tanulmányi kirándulást rendez *Tarcalra*, az ottani minta-szőlőtelep megtekintésére. A kirándulásban lapunk felelős szerkesztője is részt veend.

Gyilkosság. Garadnán, (Abauj-Tornamegyje) f. hó 8-án *Laczko* János nevű szolga legényt, *Takács* József, haragosa, késsel szíven szurta, úgy hogy az rögtön szörnyet halt. A gyilkost elfogták.

Szerelmesek áldozata. Zsebesen, egy paraszt asszony, szeretője segítségével megfojtotta az urát. A gyilkosok fogva vannak.

Konkoly. A kassa-miskolci vasut-vonalon két szomszédos vasuti ör családja rég idő óta ellenséges viszonyban él egymással. Akkor van legnagyobb örömük, mikor borsot törhetnek egymás orra alá. E napokban esett meg velük az a csinos kis történet, hogy az egyik örnek őszi vetés alá zántott, mintegy $\frac{3}{4}$ hold földjét haragosának hajadon leánya fényes nappal konkolylyal vetette be. A tulajdonos észrevette és feleségével együtt nyugodtan végig nézte a hivatlan vető buzgólkodását s a mikor az elvégezte gonosz munkáját, a károsult közséje előljárósága által megbecsültette kárát, mit 15 frtban állapítottak meg s egyszersmind feljelentést tett a hajadon ellen a szikszói szolgabírósnál. — A rajta kapott konkolyhintó tehát jól megfizeti nemtelen cselekedetét.

Az egri ciszterciák és a mille-nium. Szendrey János miniszteri titkár, abból a célból kereste fel a napokban az egri főgimnázium igazgatóját, hogy az iskolai muzeumot vizsgáltsa át és ha a millenárius kiállításra alkalmas érdekes dolgokra akad, azokat engedje át a kiállítás céljaira. Az igazgató a kérest egyszerűen megtagadta, nem tartván szükségesnek azt, hogy az egri cisztercita főgimná-

zium a millenárius kiállítás emeléséhez hozzájáruljon A miniszteri titkár, a ki erről a sajnálatos esetről jelentést tett, azután megnézte a város nevezetességeit és több érdekes emléktárgyat irt össze a kiállításra. Többek között a Heves megye székházán lévő, igen szép művészeti vaskaput is felviteti a milleniumra.

Cognackereskedőknek és Cognackedvelőknek fontos! Feljöttünk kerve annak közlésére, hogy csakis azon Tokaji cognac — valódi, a mely 1) „Tokajban” ké-zül 2) a címke, kupak és dugók az „első tokaji cognacgyár” jegyett védjegyével azaz — „Tokaj város címerével” van ellátva 3) a mely az „első Tokaji Cognacgyár” készítménye és a magas m. kir. kereskedelmügyi miniszterium ellenőrzése alatt áll, és mely a Paris, Bordeaux, Nizza, Hága, Brüssel, London, Berlin és Chikagói kiállításokon az aranyérmét nyerte el az 1894. évi kiállításon Bécsben pedig *disz-oklevéllel lett kitüntetve*. Ezen vállalatnak jegye az áru kitünő minőségénél fogva az egész continensen ismeretes levén, a t. közönség legnagyobb kedveltségének orvend és így nagyvön természetesen akadtak olyanok, a kik az „Első Tokaji cognacgyár” nevét és címét ügyesen imitálták, a miért is cognacvételnél ügyelni kell először a teljes címre „Első Tokaji Cognacgyár Tokajban”, 4) Tokaj város címere, nehogy kitünő tokaji cognac helyett valami teljesen értéktelen imitációt kapjanak.

POLITIKAI SZEMLE.

Örvendetes hír, ha — igaz. XIII. Leó pápa, mint Rómából írják, e hó 17-én fogadta Galimberti bíborost és meghallgatta jelentését a magyar házassági jogról szóló törvényjavaslat ügyében. A Neue Fr. Pr. római tudósítója, kapcsolatban e kihallgatással, jelenti, hogy beavatott forrásból merített értesülése szerint, azok a híresztelések, miket utóbbi időben a Kuriának Vaszary hercegprimáshoz való viszonyáról terjesztettek, nem egyebek rosszakaratu koholmányoknál. Azok az utasítások, melyekkel a szentszék a hercegprimást a polgári házassági törvényjavaslatra vonatkozólag ellátta, abból az időből származnak, mikor a házassági javaslat még parlamentáris tárgyalás alatt volt. Ezeknek az utasításoknak minden tekintetben megfeleltek. A kérdés végleges rendezését a pápai szék a hercegprimás belátására bízta, s nem lehet kételkedni, hogy abban az esetben, ha az uralkodó a házassági jogról szóló törvényjavaslatot szentesíti, akkor a pápa a tolerari posset ki fogja mondani.

A püspöki konferencia valószínűleg e hó 25-én fog összeülni a primás budavári palotájában. Amint a M. E. írja, a még hátralévő egyházpoltikai javaslatok tárgyalása aránylag simán fog lefolyni.

A delegációk tárgyalására kiküldött országos bizottságok e hó 14-én alakultak meg, ezúttal Budapesten; az osztrák delegáció báró Chlumetzkyt, a magyar gróf Tisza Lajost választotta elnökévé. A delegáció pénzügyi oldala a legrövidebben s legértelmesebben a következő néhány sorban fejezhető ki:

Az 1895-iki költségvetés a rendes szükségleteket 131.950.441 fttal, a rendkívülieket 17.429.472 fttal fttal, a közösen fedezendő egész szükségletet tehát 149.379.913 forinttal állapítja meg. Ebből az összegből 47.539.720 frot a határvámjövődék bevételei fedeznek, úgy hogy szükségletként 101.840.193 frot marad. A magyar kincstár terhére előre levonandó két százalék 2.036.803 frot 86 kr-ra, Magyarország 30 százaléknyi hozzájárulása 29.941.016 frot 74 kr-ra rug. Így tehát Magyarországnak 1895-ben a közös kiadásokhoz 31.977.820 frotal és 60 krral kell járulnia. Az 1895-iki költségvetés-előirányzat az 1894-ikét több mint 4 millióval mulja felül.

A közös hadügyminiszter, fájdalom, ma sem látja még elérkezettnek az időt a Magyarországon felállítandó katonai akadémia fölállítására s csak a tervezet elkészítésére vett fel 40.000 frotot. A Terezianumba jelentkezett 70 osztrák növendék közül 56-ot, a jelentkezett 30 magyar közül csak 15-öt vettek föl. A magyar nyelvnek a katonai intézetekben való oktatására vonatkozó adatok is részint hézagosság, részint legkevésbé sem örvendetek. Például megtudjuk, hogy Kassán 202 növendék közül csak 120, Kőszegen 181 közül 93, Kis-Martonban 188 közül 57 volt a magyar, jobban mondvá magyarországi illetőségű, mert nem épen ok nélkül panaszkodnak a lapok amiatt, hogy a magyarországi helyek nagyobb részét is magyarországi illetőségű, nem magyar anyanyelvű ifjak kapják. Bizony e téren rendkívül lassu a haladás, pedig nemcsak Magyarországnak, de a monarchiának is az ellenkező állna érdekében.

Gr. Tisza Lajos delegációi beszéde.

Roppant feltűnést kelt s a legérdekesebb és tarkább magarázatok tárgya gróf Tisza Lajosnak a magyar delegáció alakuló ülésén elmondott elnöki beszéde, illetve annak egyik része. A beszéd első része kegyeletes megemlékezés Bauer elhunyt hadügyminiszteréről s a szerencsétlenül járt Vilmos főhercegről. Aztán általános kijelentések a monarchia hadi készülsé-

gének szükséges biztosításáról s fejlesztéséről, arról a készségről, melylyel a delegáció azt megajánlja. A nevezetes passzus így hangzik:

„Éppen azért, midőn az orsz. bizottság bizonynyal hazafias kötelességének fogja érezni a nemzet megbizásából és nevében ő felsége közös kormányának a valódi szükségletek fedezésére a kellő eszközöket rendelkezésére bocsátani, *mellán elvárhatja a nemzet, hogy minden megtörténjék, a monarchia tekintélyének egész sulya érvényesültsékek a nemzetközi viszonyokban, az esetleges oly magatartással szemben, mely a monarchia bármelyik állama ügyeire való, minden esetben illetéktelen és jogosulatlan külbefolyások és azokba való beavatkozások elnézése folytán a kedélyekben forrongást idézhetne föl, esetleg a belbéké fenntartására zavarólag hatna.*”

Nincs kétségem felőle, hogy ez szükség esetén tényleg meg is történék. *Kezeskedjék erről első helyen a dicsőségesen uralkodó koronás magyar király fenkholt uralkodói fölfogása.* (Az országos bizottság tagjai felállnak.) Ögyfelel a magyar szent korona jogainak, Szent-István birodalma integritásának leghivatottabb, felkent öre, másfelől népcinek nemcsak körültekintő, alkotmányos fejedelme, de létérdekeiket szívén viselő, általánosan elismert gondos atyja. Az ő hosszú életéért minden igaz magyar ember fohásza emelkedik az eget urához. A nemzet ezen buzgó fohását tolmácsoljuk mi most, midőn egy szívvel, lélekkel hangoztatjuk: *Éljen a király!* (Élénk hosszas éljenzés.)

Ezt aztán a politikai sybillák különféle- képen magyarázzák s a legkülönbébb jóslatokba bocsátkoznak. Annyi bizonyos, hogy a lecke Kálnokynak szól s első sorban a romániai magyar-ellenes izgatással szemben tanúsított diplomáciai hanyagságára vonatkozik s a külügyminiszter mulasztása ellen őfelségénél keres védelmet; de vonatkozhatik s vonatkozik a pápai szék tulkapásaira s a folyamatban levő vallási izgatásokra is és lehet utóhang Kálnokynak sokszor emlegetett, de aztán le- tagadott egyházpoltikai beavatkozásaira. Mindenesetre megcáfolja az az officiózus lapok ama híreszteléseit, hogy Kálnokynak a delegációban semmi bántódása nem lesz. Együttal sokan tudni vélik, hogy Wekerle és a Tiszapárt közötti összhang meg volna zavarva; hogy Wekerle közeledni akar a közjogi alapon álló egyházpoltikai ellenzékhez, sőt Apponyi gróf pozsonyi nyilatkozatát fuzió-tervekkel hozza kapcsolatba. Tudjuk, hogy a politikai boszorkány-konyha sok mindent szokott főzni, de a hirlapirói fantázia még többet. Konstatálni kötelességünk ez ellenőrizhetlen híreket, akinek jól esik, vagy aki hamar megjijed, el is hiheti.

H I R D E T E S E K.

Hirdetmény.

A zemplén-szinnai uradalom, két szakavatott, teljesen megbízható, tó- tul beszélő, a német és magyar nyel- vet szóban és írásban bíró gazda- tiszttel keres. Egy-egy gazdatisztnak évi fizetése leend 132 ft készpénz, 4 hectoliter buza, 8 hliter rozs, 8 htl. árpa, 1¹/₂ hold szántó föld, 2 tehén tartás, lakás és tűzifa. Bizonyítványok- kal felszerelt pályázati kérvények **f. évi október 15 éig** beküldendők 1-3 a z.-szinnai uradalom intézőségéhez.

Eladók fajtisztja:

1. Plymouth-Rock **csirkéket,**
2. Pekingi **kacsákat,**
3. Emdeni **ludakat,**
4. Poland China **malaczkokat,**
5. Két éves fa **ojtványokat.**

Árak jutányosan, alku szerint.

Molnárné Rácz Janka,
S.-Patak.

A KIR. SZAB.

ASSICURAZIONI GENERALI

Triesti általános biztosító társaság (alapított 1831-ben.)

Alaptőkéje és tartaléka 98 millió korona o. m. é.

Biztosításokat vállal:

1. Az ember életére: u. m. halálzásra, kiházásításra, életjáradékra minden módozat ze-int.
 2. Tűz, villamcsapás, légszesz- és gőzkazán robbanás által okozott károk ellen, mindennemü ingó és ingatlan tárgyakra.
 3. Szállítmányi károk ellen: vizen és szárazföldön szállított javakra.
- A lent jegyzett ügynökség mégé következő biztosításokat közvetit:
4. Jégkár ellen mindennemü termnyeket, **A magyar jég- és viszontbiz- osító részvénytársaság** részere.
 5. Baleset ellen: egyenkénti és együttes biztosításokat az **első o. ál- talános baleset ellen biztosító társaság** részere.

A károk leggyorsabban felvétetnek és kifizettetnek.

A S.-A.-UJHELYI ÜGYNÖKSÉG.

A „Zemplén” kiadóhivatalában.

Sátorajja-Ujhely, a „Zemplén” könyvnyomtató intézet betüivel.